

nepotěší, nicméně z metodologického hlediska je opodstatněné. Stranou zájmu s poukazem na nejnovější badání zůstala v této souvislosti někdy zmiňovaná města Velká Bíteš a Kyjov, stejně jako celá oblast tzv. Českého Slezska se specifickým správním vývojem.

Kromě bibliografií vztahujících se k jednotlivým městům (řazeným abecedně) zahrnuly autorky do vlastního soupisu také obsáhlý přehled všeobecných prací k dějinám moravských měst v daném období, který je stejně jako pasáže věnované konkrétním lokalitám strukturován podle jasně vymezeného klíče (viz s. 50–53) do jednotlivých tematických oblastí, v jejichž rámci je dále řazen abecedně podle jména autora/autorky a opatřen pořadovým číslem (0001–3372). Některé tituly by se nepochybně daly zařadit souběžně do více kategorií. To částečně řeší v závěru přiložený seznam autorů/autorek se všemi odkazy na pořadová čísla u jednotlivých jmen, což je z uživatelského hlediska mnohem praktičtější, než by případně byla čísla stran. Důležité je zmínit, že vedle monografií, encyklopedií či článků byly do bibliografických pasáží zařazeny i recenze, anotace a také studentské či absolventské práce a rovněž katalogy výstav.

Za pozornost stojí vedle vlastního detailního soupisu také několik desítek stran úvodní části, která je věnována organizaci výzkumu dějin měst v období od sametové revoluce do roku 2010, se zvláštním zřetelem k městům moravským. Tento seznam je pro přehlednost rozčleněn do několika kategorií s poněkud kostrbatými názvy, nicméně s jasným záměrem oddělit akce pravidelného charakteru věnované primárně městům od spíše ojedinělých počinů, kdy jsou města reflektována jen okrajově. Daná pasáž je velmi cenná, protože jsou zde shromážděny informace o konkrétních článcích i drobných statích (např. takových, které byly publikovány na Slovensku či v jubilejních sbornících) nejen (pomocně) historického, ale také archeologického a památkového zaměření, které se jinak dohledávají jen obtížně.

Za klad publikace je možné považovat rovněž skutečnost, že celá úvodní pasáž je v knize přístupná také v německé verzi. Osobně se domnívám, že by bylo ještě přínosnější zahrnout verzi anglickou, která je pro německou badatelskou obec rovněž přístupná, a navíc by spektrum případných čtenářů výrazně rozšířila, nicméně ve středoevropském kontextu je němčina volbou opodstatněnou.

Závěrem je nutné zmínit povedenou grafickou úpravu knihy, byť obálka by si zasloužila výraznější odlišení písma a provedení méně choulostivé na manipulaci – lze totiž očekávat, že

publikace bude patřit mezi frekventované tituly příruční knihovny pro všechny, kteří se městy zabývají. Potěší ovšem milé detaily jako barevné veduty měst na počátku každého hesla či tučné vyvedení některých pasáží, jež přispívá k rychlé orientaci v textu.

MICHAELA ANTONÍN MALANÍKOVÁ

V erbu tří pruhů. Páni z Kunštátu a jejich hrad. Průvodce expozicí,
ed. Michal KONEČNÝ,
NPÚ – ÚPS v Kroměříži, Kroměříž 2014
176 s., ISBN 978-80-87231-18-0

Rok pánů z Kunštátu, jenž byl po Rožmbercích a Pernštejnecích další zastávkou dlouhodobého projektu Po stopách šlechtických rodů, doprovodila trojice sličných, graficky jednotně vypravených publikací. Zatímco *Průvodce krajinou hradů* sumarizoval stavební vývoj středověkých sídel v kunštátské mocenské oblasti, tedy v povodí Svatky a Svitavy (viz SMB 6, 2014, s. 173), svazek *Dlouhá cesta za krásou* přiblížil expozici na hradě Pernštejně, sestavenou z uměleckých děl, s nimiž se hypoteticky mohli potkat členové mírového poselstva Jiříka z Poděbrad (viz SMB 6, 2014, s. 343–344).

Publikace *V erbu tří pruhů* svými podtituly poněkud mate, neboť samotnému hradu Kunštátu je v zásadě věnována pouze jedna kapitola (Petr Kroupa), která shrnuje aktuální stav poznání středověké podoby sídla; rovněž označení průvodce expozicí nevystihuje svazek úplně přesně, neboť kniha je především souborem esejů, které v čtenářsky poutavé formě přibližují jednotlivé fenomény šlechtického světa, s větším či menším zaměřením na pány z Kunštátu.

Vedle uvedené kapitoly k hostitelskému hradu kniha představuje formování moravské šlechty a vznik šlechtických sídel (Michal Konečný) a dějiny kunštátského rodu (Jiří Dufka). Tři následující kapitoly – o víře a zbožnosti středověkého šlechtice, o vojenských aktivitách nobility a o moru, smrti a umírání – sepsal Tomáš Borovský. Zejména první z nich lze vyzdvihnout jako výtečnou ukázkou propojení konkrétního (tedy kunštátského) a obecného, neboť autor na příkladu rodu tří pruhů dokázal hutně a přitom srozumitelně přiblížit šlechtickou mentalitu ve vztahu k Bohu na základě jejich vnějších manifestací, především v podobě fundátorské činnosti. Ne vždy

toto propojení bylo možné, v kapitole o moru tak chybí nejen kunštátský, ale v podstatě i šlechtický kontext. Závěrečné kapitoly přibližují problematiku lovu, jídla a pití na šlechtických sídlech (M. Konečný) a konečně dějiny Kunštátů od Jiřího z Poděbrad až po druhý život rodu (J. Dufka – M. Konečný).

Z trojice „kunštátských“ publikací přináší svazek *V erbu tří pruhů* nejméně původních informací, díky řadě čtivých esejů i vkusné a bohaté obrazové dokumentaci si nicméně jistě své publikum najde.

ROBERT NOVOTNÝ

CÍRKEVNÍ A DUCHOVNÍ DĚJINY

Kriston R. RENNIE, *The Foundations of Medieval Papal Legation*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2013

234 s., ISBN 978-1-137-26493-0

V otázce papežských legátů a papežské reprezentace obecně se historici soustředili především na klasické období vývoje kanonického práva, tedy 11.–13. století, neboť právě v této době byl úřad papežských legátů zcela jasně definován a využíván. Také Kriston R. Rennie se dříve soustředil na 11. století a pontifikát Řehoře VII. (srov. monografii *Law and Practice in the Age of Reform: The Legatine Work of Hugh of Die*). Ve své nové studii se však zaměřil na papežskou reprezentaci v době, kdy zastupování římského papeže ještě nemělo jasná a kanonicky definovaná pravidla.

Rennie se pokusil na pozadí vývoje papežství do 11. století analyzovat a systematizovat vývoj papežských legátů (či papežské legace) jako instituce, přičemž jeho snahou bylo objasnit „rostoucí a všudypřítomnou potřebu papežské reprezentace“ (s. 3), důvody rozšíření papežské moci za hranice Říma, ospravedlnění a vysvětlení využití papežských legátů a jejich legitimacy atd. Všechny tyto otázky hrají v Rennieho textu důležitou roli. Ve svém výkladu se zaměřil na teoretické pozadí legace, které ukazuje i v souvislostech sociálních a politických teorií; vzhledem k institucionálnímu zakotvení legace se odrazil především od Maxe Webera a teorie o institucionální a individuální moci, zaměřuje se ale i na obecnější problémy vývoje papežské moci a jejího delegování, které vycházejí z teorií pozdně antických,

zachycených v římském právu. Rennie se snažil detailně využít především veškeré dostupné prameny, na jejichž základě popsal celou řadu příkladů jednotlivých papežských reprezentantů, mezi něž – tak jako starší literatura – zařadil apoštolského vikáře, apocrisaria, a legáta *ad causam*. Činnost legátů *ad causam* rozdělil na nuncie, kteří především doručovali psaná i ústní poselství, *defensores ecclesie*, kteří se angažovali ve správě církevního území, a *legati vagantes*. Tuto poslední kategorii definoval Rennie sám a mezi její členy zařadil především misionáře, kteří také reprezentovali papežskou politiku a papežskou vůli. I když tvrdí, že právě *legati ad causam* jako instituce fungovali do 11. století, až do této doby, v níž by mohl propojit misijní činnost s christianizací střední Evropy, tuto misionářskou kategorii legátů nedovídá.

V dalších kapitolách se Rennie zaměřil na praktické fungování legace, především na to, jakým způsobem byli legáti vybíráni a jaké podmínky měli splňovat, tedy jak zobecnit provedení výběr jednotlivých kandidátů. Není překvapivé, že papeži si většinou za své reprezentanty volili sobě dobře známé členy kléru; důležitý byl způsob života, morální kvality, ale i původ – podle kategorií legátů místní nebo římský (ten byl rozhodně preferován). Výhodou bylo i biskupské svěcení, které legátovi umožnilo různé liturgické úkony.

Studium jednotlivců, které je kvůli nedostatku pramenů často obtížné, vede zpět ke studiu úřadu. Rennie se věnoval právům a pravomocem legáta, jakož i působení v rámci koncilů, což je pro raný středověk jeden z nejvýznamnějších úkolů papežských legátů. Výklad je spíše mozaikou, která je složena z pramenných dokladů z období 4. až 9. století. Kniha je pak ukončena kapitolou o rozvoji papežské legace v souvislosti se spoluprací římského papeže a Franků. Potřeba reprezentace v komunikaci s karolinským panovníkem vedla k vytvoření nového systému zastupování papežskými legáty. K největšímu rozvoji došlo, jak postřehl již Walter Ullmann, za pontifikátů Mikuláše I., Hadriána II. a Jana VIII., a instituce legátů se vyvíjela dále v 10. a na počátku 11. století. Změny, ke kterým došlo v souvislosti s pontifikátem Řehoře VII. a obecně s reformou církve, přinesly na instituci papežského legáta zcela nový pohled. Výhled do tohoto systému celou knihu logicky uzavírá.

Kriston R. Rennie se ve své knize zaměřil především na analýzu pramenů, i když se snaží také využít literaturu, která se papežské reprezentaci v době před reformou věnovala (opírá se především o nepublikovanou disertaci Richarda Antone Schmutze *The Foundations of Medieval Papal*